

ARAŞTIRMA / ARTICLE

Türkiye’de 2003–2019 Yılları Arasında Fiziki Planlamanın Kapsamı: Planlama Dergisi Üzerinden Bir Değerlendirme

The Scope of Physical Planning Between 2003–2019 in Turkey: An Evaluation Through the Journal of Planning
 Selin Karabrahimoğlu

Giresun Üniversitesi, Mimarlık ve Şehircilik Bölümü, Mimari Restorasyon Programı, Giresun

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; 2003–2019 arasında Türkiye’de fiziki planlamanın kapsamını Planlama Dergisi üzerinden analiz etmek ve değerlendirmektir. Çalışmanın çıkış noktası; toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümle etkileşimli bir süreç içeren planlamanın gündeme getirildiği, tartışıldığı ortamlar üzerinden takip edilebileceği kabulüdür. Bu kabulde çalışma, uygulamalara ilişkin konuların yanı sıra planlamanın kavramsal içeriğinin, değişen anlamlarının hem akademik bakışla akademisyenler, hem de uygulayıcı gözüyle planlar tarafından tartışıldığı bir ortam sunan Planlama Dergisi’nde yer alan makalelere odaklanmıştır. Şehir Plancıları Odası tarafından yayınlanan dergi, planlama alanına ilişkin dergiler arasında gerek sürekliliği, gerek kapsamı, gerekse bir meslek odası yayını olmasının kazandırdığı çok yönlü bakış açısı ve özgür tartışma ortamı ile öne çıkmaktadır. Çalışma kapsamında 1986’da yayın hayatına başlayan derginin düzenli, sürekli olarak yayınlanmaya başladığı 2003–2019 arasında basılan 53 sayıda yer alan 519 makale incelenmiştir. Çalışmada öncelikle Türkiye’de 2003 sonrası planlamanın genel seyrine değinilerek ülkenin planlama gündemine yön veren unsurlar literatüre katkı sağlayan temel referanslarla ele alınmıştır. Çalışmanın özgün tarafını oluşturan planlamanın 2003 sonrası kapsamının Planlama Dergisi üzerinden irdelendiği bölümde ise öncelikle dergide yer alan makaleler içerik analizi yöntemiyle incelenmiş, makalelerin odaklandığı konular kronolojik düzende sıralanmıştır. Daha sonra bu konular ülkede planlamanın genel seyrini tanımlayan olaylarla paralel düzlemde karşılaştırılarak okunmuş, ülkenin toplumsal yapısında meydana gelen değişim/dönüşüm bağlamında tartışılmıştır. Sonuç olarak ise Planlama Dergisi’nde yer alan, ülke gündemini etkileyen ya da ülke gündeminden etkilenen konuların; akademik yaklaşımları da arkasına alarak sadece mekânsal sorunların çözümünde değil, toplumla ilgili pek çok sorunun çözümünde etkin rol oynayabileceği ve aynı zamanda derginin ülke planlama gündemini takip eden bir arşiv olarak da irdelenebileceği belirlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Fiziki planlama; Planlama Dergisi; 2003–2019; Türkiye’de planlama.

ABSTRACT

The purpose of the study was to analyze and evaluate the scope of physical planning in Turkey between 2003–2019 through the Journal of Planning. The starting point of the study was the acceptance that planning, which includes an interactive process with the change and transformation in the social structure, can be followed through the settings where it is brought up and discussed. With this acceptance, the study focused on the articles in Journal of Planning, which provided a setting where the conceptual content and changing meanings of planning, and the subjects regarding applications, were discussed by academicians, who provided an academic viewpoint, and planners, who provided a viewpoint of implementers. The 519 articles in 53 issues published 2003–2019, when the journal started to be published regularly, continuously, were examined in the scope of the study. Firstly, the general course of planning in Turkey after 2003, that guided the country’s planning agenda were also discussed with basic references. In the section where the scope of the planning after 2003, was examined through the Journal of Planning. Then, the issues were read on a parallel plane overlapping with the events that defined the general course of planning in the country, and were discussed in the context of the change in the social structure of the country. As a result of the evaluations, it was determined, the issues in the journal, affecting the country’s agenda or affected by the country’s agenda; taking academic approaches behind it, can play active roles not only in solving spatial problems, but also in solving many problems regarding the society itself and It has been determined that it can also be examined as a follow-up archive.

Keywords: Physical planning; Journal of Planning; Planning in Turkey; 2003–2019.

Geliş tarihi: 19.05.2020 Kabul tarihi: 10.09.2021

Online yayımlanma tarihi: 10.05.2022

İletişim: Selin Karabrahimoğlu

e-posta: selins80@yahoo.com



OPEN ACCESS This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

I. Giriş

Çok yönlü bir kavram olarak planlama, en genel anlamıyla, gelecek için düşünme, hedeflere ulaşmak için seçenekler oluşturma ve bu seçenekler arasından en uygununu seçme eylemi olarak tanımlanabilir. Aynı zamanda konuya ilişkin araştırma yapma, veri toplama, inceleme ve değerlendirme yapmayı içeren bir süreç olan planlamanın sonuç ürünü plandır. Dolayısıyla planlamayı hem planı oluşturmak hem de planın uygulanması için belirlenen hedeflere erişimi sağlamak üzere gerçekleştirilmesi gerekenlerin düzenli arka arkasını oluşturma eylemi olarak da tanımlamak mümkündür (Günay, 2012: 321).

Kentsel planlama ise bir kentin yerleşim şekli, alanı, coğrafi yapısı gibi fiziksel özellikleri ile barınma, geçim kaynağı, nüfus, ulaşım gibi ekonomik ve toplumsal özelliklerinin, kenti oluşturan bütün şartlarla beraber düşünülerek, sonraki dönemlerdeki olası yönelimlerine ilişkin tahminlerde bulunma ve kentsel faaliyetleri bu tahminlere göre düzenleme eylemidir (Keleş, 1984/2006: 264–265). Bu bakışla kent planlama sürecini sadece ortaya çıkan ürün ve süreç boyunca kullanılan yöntemler üzerinden değerlendirmenin yanıltıcı olacağı açıktır. Bir başka deyişle, planlamanın değerlendirilmesinde sorunların saptanmasında ortaya çıkan kararlar kadar bunları ortaya çıkaran karar üretme süreçlerinin de irdelenmesi önem taşımaktadır (Bademli, 1996; aktaran Meşhur, 2008: 38). Bu niteliğiyle sosyal ve politik ortamdan etkilenen ve ortamı etkileyen kent planlamanın; yapıların, yolların, parkların, kamu kuruluşlarının ve kentin fiziki varlığının düzenlenmesinde ve biçimlendirilmesinde etkili mekânsal kararlar alan bir meslek disiplini olmasının da ötesinde, toplumsal ve ekonomik amaçların gerçekleştirilmesine de olanak sağladığını söylemek mümkündür (Tezer, 2015: 231).

Adams (1995) ise kent planlamayı içerdiği tasarım süreci ile ilgili bir yaklaşımla değerlendirirken, “toplumsal ve iktisadi gereksinimleri göz önünde bulundurarak kentlerin fiziksel gelişmelerinin biçimlenmesine yön veren ve bununla ilgili sorunlarla uğraşan bir bilim, bir sanat ve bir uğraş alanı” olarak tanımlamaktadır (Adams, 1995; aktaran Keleş, 2006: 111–112). Tanımların kapsamından da anlaşıldığı üzere hem toplumsal, hem ekonomik boyutlara sahip, kapsamlı bir eylem olarak fiziki planlama kent tasarımından ülke planlarına uzanan çok ölçekli uygulama alanına sahiptir ve her ölçek için eylem programları hazırlanmasını içerir. Bu açıdan sistemsel bir bütün olarak planlama, kendi yasalarının ötesinde insan iradesi ile yönlendirilebilecek, başka bir ifade ile, insan yaşamına müdahale ederek ona egemen olabilecek bir anlayışı temsil eder (Ersoy, 2012: 12). Dolayısıyla her zaman planlamanın içeriği ve odaklandığı konular, içinde bulunduğu dönemin ekonomik, siyasal, beşeri, sosyal, çevresel özelliklerinin ve tüm bunların toplum üzerinde yarattığı etkilerin ışığında değişir, dönüşür ve çeşitlenir (Çiriş, 2017: 147). Plan-

lamanın gerekçeleri, etki alanı ve denetimini içeren bu süreç her topluma özgü bir gelişim izler. Dolayısıyla Türkiye’de de fiziki planlamanın ortaya çıkışı ve izlediği seyir ülkenin kendi dinamikleri bağlamında şekillenmiş, planlama ortamının hem akademik hem de uygulama alanında tartıştıkları bu doğrultuda belirlenmiştir.

Tüm dinamiklerinin yanı sıra planlamanın her dönem iktidarlar tarafından ideolojik araç olarak kullanılması, özüne ve sürece yönelik müdahalelere maruz kalması meslek odaları ve akademilerce her geçen gün daha güçlü ve çok yönlü bir içeriklerle tartışılmasına neden olmaktadır. Bu kapsamla çalışmanın çıkış noktası; toplumsal yapıdaki değişim ve dönüşümle etkileşimli bir süreç içeren planlamanın zamanla değişen kapsamının gündeme getirildiği ve tartışıldığı ortamlar üzerinden takip edilebileceği kabulüdür.

1961 sonrasında ayrı bir meslek grubu olarak kabul edilmeye başlanan şehir planlamacılığının 1969’da kurulan meslek örgütü olan Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği (TMMOB) Şehir Plancıları Odası (ŞPO)’nın yayın organı olarak 1986’da yayın hayatına başlayan Planlama Dergisi’nde bu tartışmaları, önerileri ve değerlendirmeleri izleyebilmek mümkündür. Dergi 2003’ten itibaren aralıksız ve düzenli olarak yayınlanmaya başlamıştır. Bu dönemi aynı zamanda Türkiye’de küreselleşme sürecinin kendisine biçtiği rol bağlamında, politik, ekonomik ve sosyo-kültürel alanda hızlı bir değişimin izlendiği bir dönem olarak tanımlamak mümkündür.

Dönemin en belirgin özelliklerinden biri Kasım 2002’de kurulan, Adalet ve Kalkınma Partisi’nin kendisini muhafazakâr demokrat olarak tanımlayan, ancak kimi araştırmacının Siyasal İslam fikri ile özdeşleştirdiği, İslami ve muhafazakâr kimlikli bir parti olarak ilk defa, tek başına iktidara gelerek etkinlik kazanmasıdır. Üstelik bu süreçte siyasal iktidarın, tek başına iktidara gelmenin verdiği gücün de etkisiyle ülkenin toplumsal yapısını oluşturan, birbiriyle ve dış etkenlerle sürekli etkileşim içerisinde olan eğitim, sağlık, üretim, adalet sistemi gibi pek çok alanda çok daha etkin bir role sahip olduğu söylenebilir (Karaibrahimoğlu, 2014: 2). Kuşkusuz bu durumun etkilerini Türkiye’deki planlama ve mimarlık ortamında da izlenmek mümkündür. Bu nedenlerle çalışmada derginin 2003–2019 yılları arasında yayınlanan sayılarına odaklanılmış; makaleler konuları bağlamında zamansal bir süreklilikle irdelenmiştir. Dergide yer alan makalelerdeki konu çeşitliliği; yazarların planlama mesleğinin akademi ya da uygulama kollarından olma durumları, yayın kurulundan elde edilen, derginin yayın politikalarına ilişkin bilgilerle desteklenerek ve dönemin ülke planlama gündemine yön veren dinamikler ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır. Bu kapsamla çalışmada öncelikle 2003–2019 yılları arasında Türkiye’de planlamanın genel seyri literatüre katkı sağlayan referanslar ve yasal düzenlemeler bağlamında irdelenmiştir.

2. 2000'li Yıllarda Türkiye'de Fiziki Planlamanın Seyri

2000'li yıllar dünyada iletişim ve bilişim etkisiyle değişimin çok hızlandığı bir dönemin başlangıcıdır. Dünyayı sarsabilecek, her şeyi kökünden değiştirebilecek gelişmelerle karşı karşıya kalmanın mümkün olduğu böylesi bir dönemde özellikle nüfusun hızlı artışı planlamayı zorunlu bir etkinlik alanı haline getirmiştir (Hasol, 2012: 7).

Tüm bu gelişmeler paralelinde Türkiye'de 2000'li yılların başı; 1999 depreminin, Irak Savaşı'nın, ekonomik ve politik krizin etkilerinin hissedildiği; buna karşın sanat alanında önemli başarıların elde edildiği, öte yandan küreselleşme sürecine özgü dinamiklerin, gelişen iletişim ve bilişim olanaklarının şekillendirdiği bir dönemi tanımlar. Bu dönemde toplumsal yapı siyasal değişim, aynı zamanda istikrarsızlıklar; dış politikada değişim ama aynı zamanda yeni güvensizlik ve risk alanlarının ortaya çıkışı; ekonomik yapıdaki değişim aynı zamanda kriz olasılıkları; kültürel değişim ama aynı zamanda kimlik temelli çatışmalar; günlük yaşamın değişimi ama aynı zamanda şiddet ve yabancılaşma/ yüksek bireycilik sorunları ikilemleri ile dönüşmüştür (Keyman, 2007: 173). Tüketime dayalı bir toplum profilini ortaya çıkaran bu ortamda her zaman olduğu gibi kentler değişimin mekânlarıdır. Kentleri düzenleyerek yaşama müdahale eden, toplumsal yönü ağır basan ve tüm bu toplumsal dinamiklerden etkilenen bir edim olarak planlama böylesi bir ortamda; şüphesiz yeni yaklaşımlarla, yeni kapsam ve içeriklerle yönlendirilmiştir.

Değişen dünya koşullarında küreselleşme karşısında kamu yararı kavramının kendisi değişmekte (Keleş, 2012: 19), başka bir ifade ile kamu yararı kavramı somut koşullara göre esnekleşmektedir. Bu değişim Türkiye'de 2000'li yıllardaki planlama yaklaşımlarının oluşumunda belirleyici olmuştur. Planlamadaki önemli farklılıklardan biri bütüncül planlama anlayışının parçacı planlama anlayışına evrilmesi ve bu kapsamla kentlerin kentsel projelerle geliştirilmesi yönünde gerçekleştirilen uygulamalardır. Şüphesiz bu eğilimin oluşmasında devletin gayrimenkul ve inşaat sektörlerini teşvik etmesinin, bunu ekonomik krizi aşmanın bir yolu olarak görmesinin ve bu konuda yönlendirici olmasının etkisi büyüktür (Balaban, 2011: 19–20). Çünkü parçacı yaklaşımlar sürece hız kazandırmanın, piyasa aktörlerinin sermaye birikim süreçlerini sorunsuzca gerçekleştirebilmelerini sağlamanın ve mekânsal taleplere kısa sürede yanıt alabilmenin yolu olarak kabul edilmiştir (Levent ve Levent, 2011: 53). Bu dönemde kentsel alanda inşaat yapımını teşvik eden ve böylece gayrimenkul sektörünü canlandıran başlıca yasal düzenlemeler 2985 sayılı Toplu Konut Yasası'ndaki değişiklik (2004), 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında

Yasa (2005), 5393 sayılı Belediye Yasası (2005), Yerel Yönetim Reformu kapsamında yapılan, 644 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (2011) ile Merkezi Yönetime özel yetkiler veren düzenlemeler ve 6306 sayılı Kentsel Dönüşüm Yasası'dır (2012).¹

Bu düzenlemelerin yanı sıra kentsel dönüşümün deprem konusunda alınan önlemlerle ilişkili olarak gerekçelendirilmesi, uygulamaların başta İstanbul olmak üzere büyükşehirlerde hızla yayılmasına ve sonrasında Anadolu kentlerinin çoğunda kent mekânını değiştiren en önemli mekânsal müdahale haline gelmesinin nedenlerinden biridir. Zeytinburnu Sümer Mahallesi, bu amaçla pilot bölge olarak seçilen ve uygulamanın başlatıldığı ilk alanlardandır (Günaydın, 2015: 95). Öte yandan zamanla sanayinin, hizmet alanlarının (okulların, hastanelerin vb.), hatta konut alanlarının merkezden ayrılarak kent dışı bölgelerde odaklanması, kent merkezlerinin yeniden planlanmasını gerektirmiş; böylece bu alanlar kentsel dönüşüm projelerinin uygulama alanları haline gelmişlerdir (Tekeli, 2009: 210).

Aslında kentsel dönüşüm uygulamalarında yetki dağılımını ve uygulama ilkelerini belirleyen düzenlemelerin başlangıcı 1984 olarak tarihlenebilir. Ancak bu ilk düzenlemelerde "kentsel dönüşüm" olarak adlandırılmayan uygulamalar daha yavaş bir seyir izlemiş, ilk olarak 2004 yılında çıkarılan 5104 sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu ile kentsel dönüşüm olarak tanımlanmıştır (Karadağ, Mirioğlu, 2011: 43). Medya aracılığı ile pazarlanan kentsel dönüşüm projeleri ile yeni alışveriş merkezleri, yeni ofis yapıları, rezidanslar ve tüm bunların bir arada kullanılması sonucu ortaya çıkan karma işlevli yapılar, insanların yaşam kültürünü, alışveriş alışkanlıklarını, geleneksel mekânsal alışkanlıklarını da değiştirmiş ve dönüştürmüştür. Üstelik bu uygulamalar Türkiye'nin tüm kentlerinde giderek artan bir arzla karşılanmıştır (Görgülü, Görgülü, 2012: 299). Zamanla kenti biçimlendiren en önemli müdahalelerden biri haline gelen kentsel dönüşüm uygulamalarının yaygınlaşması, yasanın kapsamına ve gerçekleştirilmesine yönelik tartışmaları alevlendirmiş, konu her zaman planlama gündemini meşgul etmiştir.

Ayrıca devletin yürüttüğü konut politikaları; özellikle, konut ihtiyacını niceliksel olarak karşılayan Toplu Konut İdaresi (TOKİ) uygulamaları, özel sektörün sürece katkısı ve yerel yönetimlerin iş birliği çerçevesinde yapılan çalışmalar bu dönemde planlama ortamında tartışılan diğer konular arasındadır. Özellikle 2003'te kurumun yeniden yapılandırılması etkinliğini arttırmıştır. Bu yapılandırma ile TOKİ devletin en üst kurumuna bağlı ve çok güçlü yetkilerle donatılmış bir kurum haline gelmiştir (Tekeli, 2010: 147) 2007'de Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın gecekondulaşmayı önleme ve gecekondu bölgelerini tasfiye etme yetkisini TOKİ'ye devretmesi kurumu konut üretiminin baş aktörü konumuna getirmiştir (Batuman, 2019: 108). Kentler-

¹ Bu düzenlemelerle Bakanlık gerekli gördüğü durumlarda resen nâzım ve uygulama imar planları yapma yetkisine de sahip olmuştur. Ayrıntılı için bkz (Zorlu ve Söğüt, 2019: 1164).

de kapalı konut sitelerine yönelimini sağlayan bu uygulamalar kent bütününe ilişkin planlama kararlarında belirleyici olmuştur (Gür, 2012: 186). 2015 yılında TOKİ, konut alanları için yeni önerilerinin “yerelle bağlantılı Osmanlı mahallesi düzeninde olacağını” belirtmiş, (Batuman, 2019: 142) devletin kamu yapıları için uygulamaya başladığı mimari tarz, konut alanlarının da biçimlendirilmesinde de kullanılmıştır. Bu anlamda 2000’li yıllarda sanat ve mimarinin kendini her zaman olduğu gibi yine siyasetin göbeğine çekilmiş halde bulunduğunu söylemek mümkündür (Bozdoğan, 2011: 505). Dolayısıyla dönemin kente ve planlamaya ilişkin tartışmaları da bu ekseninde sürdürülmüştür.

2000’li yıllarda planlama ortamındaki tartışmaların odaklandığı bir diğer konu korumadır. Tarihi çevreleri yalnızca fiziki özellikleri ile yapı stoğu olarak değerlendiren koruma anlayışı 20 yy’dan itibaren değişmiş, tarihi çevreleri barındırdıkları değerlerle ve bütüncül bir içerikle koruma anlayışı güncellik kazanmaya başlamıştır. Korumayı değer temelli bir olguya dönüştüren bu anlayışın (Aykaç, 2009: 2) etkileri elbette planlama alanında da hissedilmiş; meslek odalarının ve akademilerin yanı sıra sivil toplum kuruluşları da bu konudaki farkındalığı ve duyarlılığı arttırmaya yönelik etkinliklerde bulunmuşlardır. Bu yönde gerçekleştirilen en önemli düzenlemelerden biri 2004’ten itibaren tarihi çevreyi korumanın salt planlama problemi değil, aynı zamanda bir yönetim problemi olarak ele alınmasıdır (Sarıkaya Levent, 2009: 65). Gerek bu anlayışın bir yansıması olarak, gerekse Türkiye’nin Avrupa Birliği (AB) uyum sürecinde gerçekleştirdiği yerel yönetimlere yönelik düzenlemeler kapsamında belediyeler ve il özel idareleri için yeni sorumluluk ve roller tanımlanmış, hem doğal hem tarihi çevre koruma yerel yönetimlerin sorumluluğu haline getirilmiştir (Çevre ve Kültür Değerlerini Koruma ve Tanıtma Vakfı [ÇEKÜL], 2010: 36). Yerel yönetimlerin bu sorumluluğu olarak korumanın gerekliliklerini yerine getirmeye hem anlayış, hem bilinç, hem de ekonomik olarak ne kadar hazırlıklı oldukları dönemin önemli tartışma konuları olarak gündemde yer almıştır. Ayrıca 5366 sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkındaki Yasa (2005) ile kentsel sit alanlarıyla ilgili yenileme kavramı yasa da yer almaya başlamıştır.² Bu yasa ile sit alanı olarak belirlenen bölgelerin Bakanlar Kurulu kararıyla yenileme bölgeleri olarak ilan edilmesi, kültürel ve doğal mirasımız olan sit alanlarının korunmasına ilişkin endişeleri artırmıştır. İstanbul’da yenileme alanı ilan edilen Sulukule (2005), Tarlabası (2005), Süleymaniye (2006) ve Fener-Balat yenileme alanları bu yasa ile projelendirilen ilk alanlardır (Dinçer, 2010). Tarihi çevrenin; yenilenerek korunmasının önünü açan bu düzenlemenin kültür varlıklarının özgün değerlerinin bozulmasına yol açabileceği uyarısı planlama tartışmalarında sıklıkla gündeme getirilmiştir.

² Yasanın amacı “Sit alanları olarak tescil edilen ve ilan edilen bölgeler ve bu bölgelere ait koruma alanlarında, bölgenin gelişimine uygun olarak yeniden inşa ve restore edilerek, bu bölgelerde konut, ticaret, kültür, turizm ve sosyal donatı alanları oluşturulması, tabii afet risklerine karşı tedbirler alınması, tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunması ve yaşatılarak kullanılması” şeklinde belirtilmiştir (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5366.pdf>).

2008 yılında başlayan ancak çeşitli nedenlerle yavaş ilerleyen Diyarbakır Sur içi kentsel dönüşüm çalışmaları planlama gündeminde yer almış bir diğer dönüşüm projesidir. Projenin uygulanması 2015 yılı eylül ayı ile 2016 yılı mart ayları arasında süren terör olayları ve sokağa çıkma yasakları sonrasında hızlandırılmıştır (Ceylan, Yakut, 2019: 396). Bu şartlarda tasarlanan ve uygulanan proje bölgenin fiziksel, sosyal ve ekonomik durumuna ilişkin farklı bakış açıları ile farklı ortamlarda tartışılırken, planlama ortamında daha çok bölgenin geleneksel dokusunun kentsel dönüşüm projesine yansıtılması gerekliliği ile ilgili öneriler gündeme gelmiştir. Genel olarak kentsel dönüşüm projelerine yönelik, gerek uygulamalara gerekse yasaya ilişkin bu tartışmalar uzun süre gündemdeki yerini korumuştur. Ayrıca Atatürk Orman Çiftliği (AOÇ) alanına Cumhurbaşkanlığı Külliyesi’nin inşa edilmesi (2014), Gezi Parkı’na ilişkin müdahale kararları (2013), İstanbul’da Atatürk Kültür Merkezi (AKM) (2018), Ankara’da İller Bankası (2017) gibi Cumhuriyet dönemi kamu yapılarının yıkılması dönemin korumaya ilişkin tartışmalı uygulamaları arasındadır.

2003 yılında doğal sit alanlarının kısmi olarak yapılaşmaya açılmasını sağlayan taslak karar, planlama alanında önemli tartışmaları beraberinde getirmiştir. Karadeniz’de yaşanan sel felaketi (2009) ile alevlenen planlama kararlarının doğal afetler sonucu oluşan zararları azaltmadaki etkinliği konusundaki tartışmaları, Allono’de baraj inşası (2011), Salda Gölü’nün Özel Çevre Koruma bölgesi ilan edilmesi, Karadeniz’de hidroelektrik santrallerin inşa edilmesi, Kanal İstanbul (2017) gibi konulara ilişkin tartışmalar takip etmiştir. Orman vasfına sahip arazilerin yapılaşmaya açılmasına ilişkin düzenlemeler ise her dönem planlama ortamında tartışılan konular arasında yer almıştır.

Bu dönemde planlamayı etkileyen gelişmelerden bir diğeri kent mekânını şekillendiren aktörlerden biri olarak yerel yönetimlerin 1980’den itibaren hem yetki, hem de gelir olarak kademeli olarak güçlendirilmesidir. (Tekeli, 2009: 212). Ancak özellikle 2005 sonrasında merkezi yönetim terk ettiği pek çok yetkiyi farklı düzenlemelerle geri almıştır. TOKİ’ye imar planı, Çevre ve Orman Bakanlığı’na çevre düzeni planı yaptırmaya ilişkin verilen yetkilerle örneklenebilecek bu durum ile aslında kentin kaderini etkileyebilecek önemli konularda merkezi yönetim belirleyici konuma gelmekte, yerelin yetkisi ise uyum sağlama düzeyine indirgenmektedir (Tekeli, 2009: 213). Böylece planlamanın yerelle ilişkin dinamikleri kullanma potansiyeli geri plana alınmaktadır.

2018’de gündeme gelen imar affı planlamanın bir diğer gündem konusu olmuştur. İmar barışı kapsamında yürürlüğe giren imar affı ile, düzenlemede yer aldığı şekliyle, afet risklerine hazırlık kapsamında ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı yapıların kayıt altına alınması ve imar barışının sağlanması amaçlanmaktadır (Giritlioğlu, Özden, 2020: 257). Uygulama sonrasında ortaya çıkabilecek mekânsal, sosyal ve ekonomik sorunlar uzun süre tartışılmıştır.

İller Bankası'nın 26.01.2011 tarihinde çıkartılan 6107 sayılı yasa ile İlbank Anonim Şirketi'ne dönüştürülmesi dönemin planlama ortamını etkileyen bir diğer önemli gelişmedir. Bir kamu kurumu olarak kamu yararı anlayışı ile çalışan İller Bankası, giderek kamu kurumu olma niteliğinden uzaklaştırdığı bir süreç sonunda özel bir şirket olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Bu düzenleme ile Bankaca yürütülen mekânsal planlama alanındaki çalışmaların, dönemin politikaları ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda çeşitlendirilerek sürdürüleceği belirtilmiştir (Gezim, Kiper, 2016: 15). Ancak yine de gerek kurumsal yapısının değişmesi gerekse Cumhuriyet'in ilk yıllarında inşa edilmiş bir yapı olarak kurum binasının yıkılması, konunun mimarlık ve şehircilik ortamında uzun süre tartışılmasına neden olmuştur.

2000'li yıllarda planlamanın odaklandığı bir diğer konu mekânsal planlamadır. Planlama ile ilgili yeni bir hukuki kavram olarak imar mevzuatında yer alan mekânsal planlama ifadesi ilk olarak 6495 sayılı Yasa ile düzenlenen İmar Yasası'nın 8. Maddesi'nde (2013) yer almıştır. Bu yasa ile "mekânsal strateji planı" olarak ifade edilen yeni bir üst ölçek plan türü oluşturulmuş, plan kademeleri yeniden tanımlanarak mekânsal strateji planları, çevre düzeni planları ve imar planları olarak sıralanmıştır. Ancak, yasada planlar arası karşılıklı etkileşimin, dikey ve yatay ilişkilerin nasıl ve hangi kurumsal mekânizmalarla işleyeceği konusunda açık ifadeler yer verilmemiştir (Sönmez, 2014). Küresel ve ulusal dinamiklere duyarlı demokratik katılım odaklı bir planlama kademesi olarak mekânsal stratejik planlama kavramının Türkiye planlama yasalarında yerini almış olması önemli bir adım olmasına rağmen, eksikliklerinin bulunması konunun eleştirilmesine neden olmuştur. Yasanın olumlu ve olumsuz yönleri üzerinden sürdürülen eleştiriler çoğunlukla mekânsal strateji planlarının Türkiye koşullarına ve planlama anlayışına uyarlanması, kamu yönetimi ve mekânın planlanması alanına dahil edilmesi gerekliliğine odaklanmıştır (Sarı, Yener ve İnan, 2018: 25). Ayrıca yasada sosyal alt yapı tesislerinin de özel sektörce ticari amaçlarla yaptırılan tesislerle aynı kapsama dahil edilmesi (Sönmez, 2014) konunun tartışılan bir diğer boyutudur.

Başta İstanbul olmak üzere büyükşehirlerdeki planlama ve kentsel tasarım uygulamaları planlama ortamını tanımlayan diğer gelişmelerdir. Bu anlamda Haydarpaşa Dünya Ticaret Merkezi ve Krüvazör Limanı Projesi (2005) tartışmaları, İstanbul için hazırlanan 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı (2006), Mortgage yasasının kabul edilmesi (2007), İstanbul'un UNESCO tarafından tehlike altındaki dünya mirası listesine eklenmesi talebi (2009), Kanal İstanbul Projesi'nin açıklanması (2010), İstanbul Taksim Meydanı'na ilişkin öneriler (2011), 1/5000 ölçekli Tarihi Yarımada Koruma Planı (2011), İstanbul Boğazı'na

Tüp geçit yapılması (Marmaray) (2013), İstanbul Avrasya Tüneli'nin açılması (2016), Yavuz Sultan Selim Köprüsü inşaat süreci ve çevresel etkisi (2016), Osman Gazi Köprüsü inşaat süreci (2016), Ankara Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden yol geçirilmesine ilişkin tartışmalar (2017) ve tüm kentlerde Millet Bahçeleri düzenlenmesine ilişkin çalışmalar (2018) dönemin planlama gündeminde yer almış diğer konulardır.

Literatüre katkı sağlayan referanslar, gündem konuları ve planlamaya ilişkin yasal düzenlemeler üzerinden tanımlanmaya çalışılan 2003–2019 yılları arasında Türkiye'deki fiziki planlamanın seyri çalışmanın sonraki bölümünde Planlama Dergisi'nde yer alan makaleler üzerinden takip edilmiş; iki ayrı eksenle okunan süreç, birbirleriyle karşılaştırılarak ilişkilendirilmiştir.

3. Planlama Dergisi Üzerinden Türkiye'de Fiziki Planlama: 2003–2019

Çok yönlü ve kapsamlı bir meslek disiplini olarak toplumla ve toplumun geçirdiği değişimin aracı olarak kentle ilişkili pek çok konu şehir planlama kapsamında tartışılabilir. Bu konu çeşitliliğini ve konuların zamansal değişimini Planlama Dergisi'nde yer alan makaleler üzerinden de takip etmek mümkündür. Amacı meslek üyeleri arasında, mesleki etkinliğin paylaşıldığı ve değerlendirildiği bir ortam sunmak, öte yandan akademiden aldığı destek ile pratik ve kuram arasında güçlü ve çok yönlü bir ilişki kurmak olarak tanımlanan Planlama Dergisi; 1986 yılında başladığı yayın hayatına zaman zaman ara vermiş, ancak 2003 yılından itibaren yılda 4 sayı olarak basılan düzenli ve süreli bir yayına dönüştürülmüştür. Dergi 2013 yılından itibaren ise hakemli dergi statüsü kazanarak yılda üç sayı olarak basılmaya başlanmıştır (URL 1). Çeşitli uluslararası indeksler³ tarafından taranan hakemli dergi statüsündeki Planlama Dergisi'nin, 2020 yılına kadar özel sayılar da dahil olmak üzere toplam 76 sayısı yayınlanmıştır (URL 2). Ancak amacı fiziksel planlamanın gündemini ve kapsamını takip etmek olan çalışmada derginin düzenli ve süreli bir yayına dönüştürüldüğü 2003 sonrasına odaklanılmıştır.

2003–2019 döneminde 53 sayı halinde basılan dergide yer alan, genel içerikli söyleşiler ve dergide periyodik olarak yer alan, yarışmalara ilişkin yazı dizileri dışındaki 519 makale incelenmiştir.⁴ Makalelerin konuları özetleri ya da giriş bölümleri üzerinden ve içerik analizi yöntemi ile belirlenmiştir. Ayrıca makalelerin yazarlarının uygulamada ya da akademik alanda etkinlik gösterme durumları incelenmiş, bu verilerin yıllara ve yıl içindeki yayınlanan sayılara göre dağılımı Tablo 1'de kronolojik olarak sıralanmıştır.

³ 2013 yılında TÜBİTAK tarafından ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanı listesinde "ulusal hakemli dergi" statüsüne alınan Planlama Dergisi, 2013'ten itibaren Ulrich's ve Avery (Index); 2015'ten itibaren Web of Science Emerging Sources Citation Index (ESCI); 2017'den itibaren TÜBİTAK ULAKBİM TR Dizin Sosyal Bilimler Veri Tabanı; 2019'dan itibaren European Reference Index For The Humanities And Social Sciences (ERIHPLUS) ve 2020 sonundan itibaren EBSCO tarafından taranmaktadır (https://planlamadergisi.org/Default.aspx?s=dergi_hakkında).

⁴ Dergide yazılar; görüş yazısı, araştırma yazısı ve derleme yazısı olmak üzere 2013 yılından itibaren gruplanmaya başlanmıştır. Dolayısıyla araştırmada bu ayırım üzerinden bütüncül bir analiz yapılması mümkün olmamıştır.

Tablo 1. Dergide yer alan konuların yıllara göre analizi

Yıl	Sayı	Meslek Alanı	İçerigi/Konusu	Yıl	Sayı	Meslek Alanı	İçerigi/Konusu	Yıl	Sayı	Meslek Alanı	İçerigi/Konusu				
2003	1	Akademi	Çevre duyarlı planlama	2005	1	SPO	Koruma	2006	3	Akademi	Yerel rant				
		Akademi	Çevre duyarlı planlama			SPO	Meslek insanı			Akademi	Çevre duyarlı planlama				
		Uygulama	Çevre duyarlı planlama			Akademi	Koruma			Akademi	Yargı ve planlama				
		Uygulama	Çevre duyarlı planlama			SPO	Meslek insanı			Akademi	Planlamada katılım				
		Akademi	Çevre duyarlı planlama			Uygulama	Koruma			Akademi	Kent kimliği				
		Akademi	Turizm ve çevre			Uygulama	Koruma			Akademi	Endüstriyel yer seçimi				
		Akademi	Kentsel tarım			Uygulama	Koruma			Akademi	Expo ve gelişim				
		Akademi	Yenilenebilir enerji			Akademi	Yeni planlama yaklaşımları			Akademi	Endüstriyel yer seçimi				
		Akademi	Doğal değer			Akademi	Koruma			Akademi	Kentsel dönüşüm				
		Akademi	Doğal değer			Akademi	Sürdürülebilirlik			Akademi	Kentsel alışveriş mekanı				
		Uygulama	Çevre duyarlı planlama			Akademi	Kentsel alışveriş mekanı			Akademi	Kentsel alışveriş mekanı				
		Akademi	Çevre duyarlı planlama			Akademi	Planlama eğitimi			Akademi	Kentsel açık mekan				
		Akademi	Planlama tarihi			Akademi	Kalkan'ın kentsel gelişimi/kent örneği			Uygulama	Kent kimliği				
		Akademi	Yoksulluk			SPO	Özelleştirme ve kalkınma			Uygulama	Konut				
	2	Akademi	Planlamanın kapsamı		2	SPO	Yasa/ Eleştiri			Uygulama	Kadın ve kent				
		Akademi	Ulaşım			Akademi	Koruma			Uygulama	İzmir/kent örneği				
		Akademi	Kentsel yeşil alan			Akademi	Kentsel alışveriş mekanı			Uygulama	İzmir/kent örneği				
		Akademi	Planlamanın kapsamı			Akademi	Çoklu spor oynanlar ve kent			Uygulama	Kent tarihi				
		Akademi	Koruma			Uygulama	Çevre duyarlı planlama			Uygulama	İzmir/kent örneği				
		SPO	Yasa/ Eleştiri			Uygulama	Kırsal planlama			Akademi	Koruma				
		Akademi	Uygulamada plan değişiklikleri			Akademi	Kırsal planlama								
		Akademi	İmar affı			Akademi	Kırsal planlama			4	Akademi	Mimar ve planlama			
		Uygulama	Yasa/ Eleştiri			Akademi	Afet			Akademi	Mimar ve planlama				
		Yoksulluk	Planlamada teknoloji			Akademi	Planlama ve politika			Uygulama	Mimar ve planlama				
						Akademi	Yeni planlama yaklaşımları			Uygulama	Mimar ve planlama				
						Uygulama	Kentsel tasarım			Uygulama	Mimar ve planlama				
						Akademi	Kentsel tasarım			Uygulama	Kentsel tasarım				
						Akademi	Kentsel tasarım			Uygulama	Kentsel tasarım				
						Akademi	Sokak sanatı ve kent			Akademi	Mimar ve planlama				
						Akademi	Almanya'da planlama/Ülke örneği			Akademi	Toplumsal değişim ve park				
						Akademi	Amman'da planlama/Ülke örneği			Akademi	Konut				
						Akademi	Fin'de planlama/Ülke örneği			SPO	Kentsel dönüşüm				
						Akademi	Finlandiya'da planlama/Ülke örneği			Uygulama	Koruma				
						Akademi	Kent mobilyası			Uygulama	Koruma				
						Akademi	Meydanlar			Uygulama	İdari sınırlar ve planlama				
						Akademi	Kentsel tasarım			Akademi	Planlama ulaşım enerji				
						Akademi	Ulaşım			Akademi	Planlama eğitimi				
						Akademi	Yarışmalar			Uygulama	10.Venedik Mimarlık Bienali				
						Akademi	Barcelona'da planlama/Ülke örneği				ulaşım				
						Uygulama	Kent tarihi			2007	1	SPO	Mimar ve planlama		
						Uygulama	Kent tarihi					Uygulama	Kentsel dönüşüm		
						Akademi	Kent tarihi					Uygulama	İstanbul'da nüfus, işgücü ve mekânsal		
						Akademi	Koruma					Akademi	dağılımı		
						SPO	Kent tarihi					Akademi	Kent kimliği		
						Akademi	Koruma					Uygulama	Çevre duyarlı planlama		
						SPO	Kent tarihi					Akademi	Houston'da planlama/Ülke örneği		
						Akademi	Kent belleği					Akademi	Yarışmalar		
						Akademi	Ankara'da kent planlaması/kent örneği					2	Akademi	Kentsel saçaklanma	
						Uygulama	Planlama ve politika					Akademi	Kentsel dönüşüm		
						Uygulama	Koruma					Uygulama	Kentsel risk yönetimi		
						Uygulama	Kent ve edebiyat/Ankara					Akademi	Konut		
						Uygulama	Kent ve edebiyat/Ankara					Akademi	Konut		
						Uygulama	Ulaşım					Akademi	Planlama sorunları		
						SPO	Planlama ve politika					Uygulama	Planlama sorunları		
						Uygulama	Kent ve edebiyat/Ankara					Akademi	Sürdürülebilirlik		
						Uygulama	Kent belleği					Akademi	Ofis sektörü, İzmir		
						Uygulama	Ankara ve çevre					3/	SPO	Su kaynakları ve planlama	
						Uygulama	Ankara ve çevre					4	SPO	Su kaynakları ve planlama	
						Uygulama	Çevre duyarlı planlama					SPO	Su kaynakları ve planlama		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Uygulama	Su kaynakları ve planlama		
						Akademi	Planlama ve politika					SPO	Su kaynakları ve planlama		
						Uygulama	Planlama ve politika					Uygulama	Su kaynakları ve planlama		
						Uygulama	ÇED					Akademi	Su kaynakları ve planlama		
						Akademi	Şehir planı					Akademi	Su kaynakları ve planlama		
						Uygulama	Koruma					Akademi	Su kaynakları ve planlama		
						Akademi	Erişilebilirlik					Akademi	Su kaynakları ve planlama		
						Akademi	Erişilebilirlik					Akademi	Su kaynakları ve planlama		
						Uygulama	Erişilebilirlik					Uygulama	Su kaynakları ve planlama		
						Uygulama	Erişilebilirlik					Uygulama	Su kaynakları ve planlama		
						Akademi	Erişilebilirlik					Uygulama	Su kaynakları ve planlama		
						Akademi	Metropoliten kurumsal örgütlenme-kent					2008	1/	Akademi	Çevre duyarlı planlama
						Akademi	Kentsel dönüşüm					2	Akademi	Kent kültürü	
						Akademi	Soylulaştırma					Akademi	Yerel enerji		
						Akademi	Kentsel dönüşüm					Uygulama	Çevre duyarlı planlama		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Akademi	Koruma		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Akademi	İklimsel değişim		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Akademi	Koruma		
						Akademi	Kentsel dönüşüm					Akademi	Koruma		
						Akademi	Koruma					3	Akademi	Oda'ya ilişkin	
						Uygulama	Soylulaştırma					Akademi	Stratejik mekânsal planlama		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Akademi	Bölge planlama		
						Uygulama	Kaçak yapılaşma					Akademi	Lojistik		
						Akademi	Kentsel dönüşüm					Akademi	Bölge planlama		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					4	Uygulama	Planlama kuramları ve kavramları	
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Uygulama	Planlama kuramları ve kavramları		
						Akademi	Kentsel dönüşüm					Akademi	Planlama kuramları ve kavramları		
						Uygulama	Koruma					Akademi	Konya kent gelişimi/Kent örneği		
						Uygulama	Kentsel dönüşüm					Uygulama	Sınıf farklılığı ve kent		
						Akademi	Kentsel sokak					Akademi	Kentlilik bilinci		

4. Bulgular ve Tartışma

Çalışma kapsamında 2003–2019 yılları arasında Türkiye'de fiziki planlamanın kapsamı; Planlama Dergisi'nde yer alan konuların ve planlamanın genel seyrini tanımlayan olayların paralel bir düzlemde ve kronolojik bir düzende sıralandığı bir zaman çizelgesi üzerinden okunmuştur (Şekil 1). Çizelgede

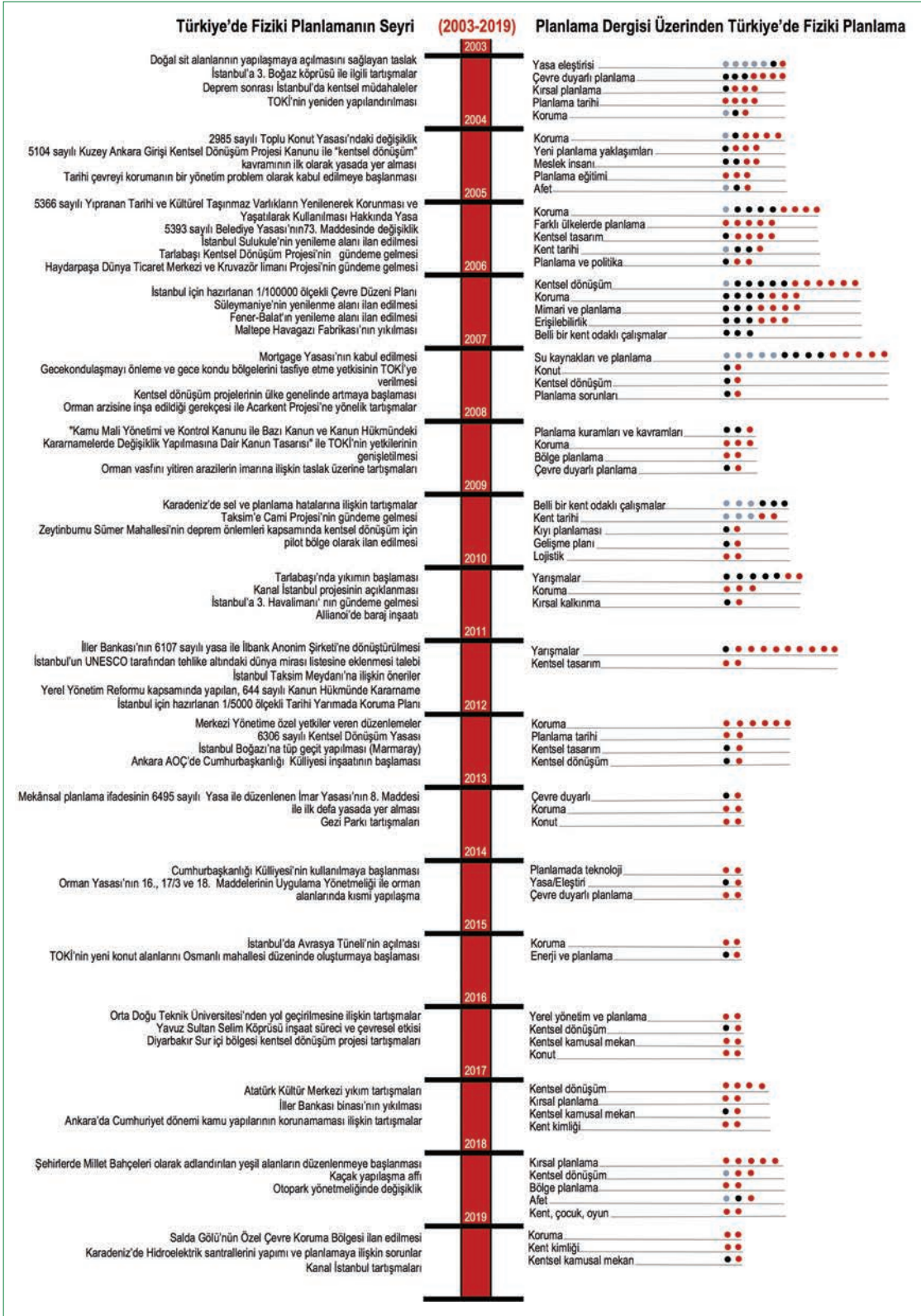
ülke planlama gündemine yön veren olaylar, yasal düzenlemeler ve politikalar kronolojik olarak sıralanmış ve ülkede planlamanın seyri genel hatlarıyla tanımlanmış; Planlama Dergisi'nde yer alan makaleler ise konularını, aynı yıl içerisinde aynı konuya ilişkin kaç makalenin dergide yer aldığını (yayın sıklığı), yazarlarının uygulama ya da akademik ortamda çalışma durumlarını gösterecek şekilde şematize edilmiştir.

Tablo 1 (devamı). Dergide yer alan konuların yıllara göre analizi

Yıl	Sayı	Meslek Alanı	İçeriği/Konusu	Yıl	Sayı	Meslek Alanı	İçeriği/Konusu	Yıl	Sayı	Meslek Alanı	İçeriği/Konusu		
2009	1	Uygulama	Çukurova kent gelişimi/Kent örneği	2013	1	Akademi	Meslek insanı	2017	2	Akademi	Şehir planı		
		Akademi	Lojistik			Akademi	Koruma			Akademi	Turizm planlaması		
		Uygulama	Gelişme planı			Akademi	Konut		Akademi	Yerel kalkınma			
		Uygulama	Kıyı planlaması			Akademi	Yenilenebilir enerji		Uygulama	Kentsel kamusal mekan			
		Uygulama	Adana kent gelişimi/ Kent örneği			Akademi	Endüstriyel yer seçimi		Akademi	Yargı ve planlama			
	Akademi	Kent tarihi	Akademi		Koruma	Akademi	Kentsel dönüşüm						
	2	Uygulama	Kent tarihi		Akademi	2	Akademi		Mega projeler	Akademi	Kent kimliği		
		Uygulama	Kent tarihi		Akademi	Akademi	Kültürel müdahale		Akademi	Sürdürülebilirlik			
		Akademi	Kıyı planlaması		Akademi	Akademi	Çevre duyarlı planlama		Uygulama	Ulaşım			
		Uygulama	Kıyı planlaması		Akademi	Akademi	Konut		Akademi	Kentsel dönüşüm			
3/4	Akademi	Turizmin gelişimi	Akademi	3	Akademi	Kentsel dönüşüm	Akademi	Kırsal planlama					
	Uygulama	Expo ve gelişim	Akademi	Akademi	Soylulaştırma	Akademi	Yer seçimi ve risk						
2010	1	Akademi	Kent tarihi	2014	1	Uygulama	Peşaj planlama	2018	1	Akademi	Sağlıklaştırma		
		Akademi	Stratejik mekansal planlama			Akademi	Çevre duyarlı planlama			Akademi	Soylulaştırma		
		Akademi	Koruma			Akademi	Stratejik mekansal planlama		Akademi	Kentsel dönüşüm			
		Akademi	Lojistik			Akademi	Katılım		Akademi	Kentsel dönüşüm			
	Akademi	Planlama ve politika	Akademi		Kent, çocuk, oyun	Akademi	Hane halkı hareketliliği						
	Akademi	Planlamada teknoloji	Akademi		Soylulaştırma	Akademi	Mekansal değişim						
	Akademi	Gelişme planı	Akademi		Kentsel kuramlar	1	Akademi		Planlama eğitimi				
	Akademi	Ulaşım	Akademi		Koruma		Akademi		Kentsel alt yapı				
	Uygulama	Mersin kent gelişimi/Kent örneği	Akademi		Eko belediyeçilik	Akademi	Endüstri yer seçimi						
	Akademi	Kentsel dönüşüm	Akademi		Planlamada teknoloji	Akademi	Bölge planlama						
Uygulama	Kentsel güzelleştirme	Akademi	Planlama ve politika	Uygulama	Kültürel peşaj								
Akademi	Mersin kent gelişimi/Kent örneği	Akademi	Türkiye'de kent planlama	Akademi	Kentsel dönüşüm								
Akademi	Mersin kent gelişimi/Kent örneği	Akademi	Kentsel yeşil alan	Akademi	Kentsel dönüşüm								
Akademi	Kent araştırmaları	Akademi	e- belediye	Akademi	Yavaş kent								
Akademi	Kent tarihi	Akademi	Soylulaştırma	Akademi	Soylulaştırma								
2011	1	Akademi	Kırsal planlama	2015	2	Uygulama	Yasa/ Eleştiri	2/EK	2	Akademi	Ulaşım		
		Akademi	Üniversite yerleşke planlaması			Akademi	Planlamada teknoloji			Akademi	Endüstri yer seçimi		
		Akademi	Koruma		Akademi	Çevre duyarlı planlama	Akademi		Şehircilik, kamusal alan, tarım				
		Akademi	Koruma		Akademi	Mekansal kalite	Akademi		Konut				
	Akademi	Kentsel teknik altyapı	Akademi		Stratejik mekansal planlama	Akademi	Soylulaştırma						
	Akademi	Afet	Akademi		Konut	Akademi	Afet						
	2	Akademi	Çevre etliği ve planlama		Akademi	Çevre duyarlı planlama	Uygulama		Afet				
		Akademi	Koruma		Akademi	Kent imajı	Akademi		Kentsel dönüşüm				
	3/4	Uygulama	Kırsal planlama		Akademi	e-devlet	Akademi		Planlamada yer seçimi				
		Uygulama	Su kaynakları ve planlama		Akademi	Medya-planlama	Akademi		Kent, çocuk, oyun				
Akademi	Planlama eğitimi	Akademi	Yasa/ Eleştiri	Akademi	Kırsal planlama								
Akademi	İletişim ve kentsel mekan	Akademi	Kent tarihi	Akademi	Kırsal planlama								
Akademi	Ulaşım	Akademi	Suç ve arazi değeri	Akademi	Bölge planlama								
2012	1	Uygulama	Yarışmalar	2016	1	Akademi	Kalkınma	2019	1	Akademi	Kırsal planlama		
		Akademi	Yarışmalar			Akademi	Sürdürülebilirlik			Akademi	Kentsel dönüşüm		
		Uygulama	Yarışmalar			Akademi	Afet		Akademi	Kırsal planlama			
		Uygulama	Yarışmalar			Akademi	Koruma		Akademi	Kırsal planlama			
	Uygulama	Yarışmalar	Akademi		Kent tarihi	3	Akademi		Planlama ve politika	3	1	Akademi	Köy enstitüleri
	Uygulama	Yarışmalar	Akademi		Koruma		Akademi		Koruma			Akademi	Koruma
	Uygulama	Yarışmalar	Akademi		Ankara'da planlama/kent örneği	Akademi	Kentsel yaşam kalitesi		Akademi	Kentsel kamusal mekan			
	Uygulama	Yarışmalar	Akademi		Kentsel dönüşüm	Akademi	Planlamada kümeleme		Akademi	Kentsel mekan ve suç			
	Uygulama	Yarışmalar	Akademi		Lojistik	Akademi	Kırsal kalkınma		Akademi	Kentsel mekan ve suç			
	Akademi	Yarışmalar	Akademi		Kırsal kalkınma	Akademi	Cinsiyet dinamikleri ve planlama		Akademi	Kent, çocuk, oyun			
Akademi	Yarışmalar	Akademi	Şehir planı	Akademi	Şehir planı	Akademi	Sürdürülebilirlik						
Akademi	Yarışmalar	Akademi	Bölge planlama	Akademi	Tasarım ve yaratıcı endüstri	Akademi	Bölgesel kalkınma						
Uygulama	Yarışmalar	Akademi	Enerji ve planlama	Uygulama	Enerji ve planlama	Akademi	Konut						
Uygulama	Yarışmalar	Akademi	Kent,oyun, çocuk	Akademi	Çevre duyarlı planlama	Akademi	Çevre duyarlı planlama						
Uygulama	Yarışmalar	Akademi	Enerji ve planlama	Akademi	Çevre duyarlı planlama	Uygulama	Kentsel dönüşüm						
2013	1/2	Akademi	Koruma	2017	1	Akademi	Küresel-yerel dişek ve devletin etkinliği	2019	2	Akademi	Peşaj değışimi		
		Akademi	Koruma			Akademi	Planlama eğitimi			Akademi	Kentsel yeşil kuşak		
	Akademi	Koruma	Akademi		Yarışmalar	Akademi	Turizmde özgünlük						
	Akademi	Koruma	Akademi		Kent estetiği	Akademi	Mahalle yönetimi						
	Akademi	Koruma	Akademi		Mekan algısı ve yürünebilirlik	Akademi	Kent hakkı						
	Akademi	Koruma	Akademi		Kentsel dönüşüm	Akademi	Kent kimliği						
	Uygulama	Afet	Akademi		Konut	Akademi	Kent kimliği						
	Akademi	Kentlilik bilinci	Akademi		Yerel yönetim ve planlama	Akademi	Afet						
	Akademi	Planlama tarihi	Akademi		Sürdürülebilirlik	Akademi	Kentsel morfoloji						
	Akademi	Özelleştirme	Akademi		Bölge planlama	Uygulama	Planlama ve politika						
Akademi	Konut	Akademi	Kent markalaşması	Akademi	Kentsel kamusal mekan								
Uygulama	Kentsel dönüşüm	Akademi	Planlamada teknoloji	Akademi	Yasa/ Eleştiri								
Akademi	Sürdürülebilirlik	Akademi	Yerel yönetim ve planlama	Akademi	Planlamanın araçlaştırmaları								
Akademi	Çevre duyarlı planlama	Akademi	Koruma	Akademi	Meydanlar								
Akademi	Yenilenebilir enerji	Akademi	Kentsel yeşil kuşak	Akademi	Koruma								
2014	3/4	Akademi	Kentsel tasarım	2018	3	Akademi	Kadın ve kent	2019	3	Akademi	Kentsel kamusal mekan		
		Akademi	Bölge planlama			Akademi	Kentsel dönüşüm			Akademi	Kentsel dönüşüm		
		Akademi	Yeni planlama yaklaşımları			Akademi	Kentsel kamusal mekan		Akademi	Kentsel dönüşüm			
		Akademi	Planlama tarihi			Akademi	Konut		Akademi	Kentsel dönüşüm			
	Akademi	Koruma	Akademi		Kentsel müdahale	Akademi	Kırsal planlama						
	Akademi	Kentsel dönüşüm	Akademi		Kırsal planlama	1	Akademi		Kentsel müdahale	1	1	Akademi	Şehir planı
	Akademi	Stratejik mekansal planlama	Akademi		Yeni planlama yaklaşımları		Akademi		Yeni planlama yaklaşımları				
	Akademi	Kırsal alanda dönüşüm	Akademi		Bölge planlama	Akademi	Kırsal planlama		Akademi	Turizmde özgünlük			
	Akademi	Kentsel tasarım	Akademi		Kent markalaşması	Akademi	Kentsel büyüme ve iklim etkisi		Akademi	Mahalle yönetimi			
	Akademi	Ulaşım	Akademi		Planlamada teknoloji	Akademi	Yerel yönetim ve planlama		Akademi	Kent hakkı			
Akademi	Meslek insanı	Akademi	Yerel yönetim ve planlama	Akademi	Koruma	Akademi	Kent kimliği						
Akademi	Yarışmalar	Akademi	Koruma	Akademi	Çoklu spor oyunları ve kent	Akademi	Kent kimliği						
Akademi	Su kaynakları ve planlama	Akademi	Kentsel dönüşüm	Akademi	Kentsel kamusal mekan	Akademi	Kent kimliği						
Akademi	Su kaynakları ve planlama	Akademi	Kentsel dönüşüm	Akademi	Kent kimliği	Akademi	Kent kimliği						

Şekil 1'i inceleyerek Türkiye'de planlama gündemini ve planlama dergisinde yer alan makalelerin odaklandığı konuların değişimini yıl yıl takip etmek mümkündür. Buna göre 2003 yılında planlama; 1998 İstanbul depremi sonrasında gündeme gelen yenileme çalışmaları, doğal sit alanlarının yapılaşmaya açılması, İstanbul'a 3. Köprü yapılması gibi konuların belirlediği önceliklerle yönlendirilmektedir. Dergide ise

bu dönemde Kamu Yönetimi Temel Kanun Tasarısı taslağı ve Yerel Yönetim Reformu Yasa Tasarısı gibi yasalara ilişkin Plancılar Odası'nın görüşlerini, eleştirilerini ve önerilerini içeren yazılar sıklıkla yer almıştır. Bu durum derginin genel yayın politikası ile ilişkilidir. Çünkü çalışmanın odaklandığı dönem boyunca yasalara ilişkin öneri ve eleştiriler çoğunlukla Şehir Plancıları Odası tarafından yazılan yazılara



Şekil 1. 2003–2019 Arasında Türkiye'de Fiziki Planlama ve Planlama Dergisi Gündemi (şemada yıl içinde dergide yer alan ve tekrar edilen ilk beş konuya yer verilmiş, aynı yılda tek sefer konu olan makaleler sayıca çok fazla olmaları nedeniyle şemada gösterilmemiştir. Şemada noktalar aynı konunun kaç makalede ele alındığını gösterirken, renkler yazarların akademik ya da uygulama alanından olma durumlarını yansıtmaktadır. Buna göre kırmızı renk akademik alanda, siyah renk uygulamada, gri renk ise Şehir Plancıları Odası bünyesinde yazılan makaleleri temsil etmektedir).

konu edilmiştir. Derginin mesleki konulardaki duyarlılığının ve kuruluş ilkelerinin gerektirdiği sorumluluğun doğal bir sonucudur. Ayrıca aynı yıl dergide çevre duyarlı planlama konusunda da pek çok yazının yer aldığı belirlenmiştir. Bu durum o yıllarda planlama ortamında sürdürülen doğal sit alanlarının yapılaşmaya açılması ve deprem gibi konularla ilgili tartışmaların dergiye yansması olarak değerlendirilebilir. Öte yandan 2003'te dergide yer alan makalelerin büyük çoğunluğunun akademide çalışanlar tarafından hazırlandığı, uygulama alanında çalışanların ise çevre duyarlılığına ilişkin konulara odaklandığı belirlenmiştir.

Sonraki yıl dergide yayınlanan makalelerin büyük bir kısmı koruma ile ilişkilidir. Koruma konusuna ilişkin yasal düzenlemelerin ve kentsel dönüşüm konusundaki tartışmaların bir yansması olarak değerlendirilebilecek bu yönelim ile dergide özellikle korumanın siyasi boyutunu irdeleyen yazılara yer verilmiştir. Daha çok akademide çalışanların odaklandığı koruma konusu, özellikle AOÇ'nin korunması/korunmaması tartışmaları odağında gündeme gelmiş ve dergide farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. 2005'te de koruma, gündemdeki yerini korumuş; koruma-planlama ilişkisi, koruma amaçlı imar planları, kültürel miras kavramı, bu süreçte yerel yönetimlere biçilen roller farklı yerleşimlerdeki uygulamalar üzerinden tartışılmış; "koruma" konusu hem akademilerde, hem de uygulama alanında çalışanlar tarafından aynı sayıda makaleye konu edilmiştir. Yine aynı yıl farklı ülkelerdeki planlama süreçlerinin ve koruma yaklaşımlarının özellikle akademilerde çalışanlar tarafından irdelendiği ve dergideki makalelere konu edildiği dikkat çekmektedir. Planlama kademelerinden biri olarak kentsel tasarımın diğer meslek disiplinleriyle ilişkisi, aynı yıl dergide sıklıkla yer alan ve daha çok akademide çalışanların odaklandığı konulardan bir diğeridir.

2006 yılı İstanbul'da kentsel dönüşüm uygulamalarının daha da yaygınlaştığı ve sonuçlarının ortaya çıkmaya başladığı bir dönemdir. Bu durumun bir yansması olarak bu dönemde dergide kentsel dönüşümün konu edildiği makalelere yer verilmiş, kentsel dönüşüm süreci toplumsal, yasal ve mekânsal boyutları ile tartışılmıştır. Çoğunlukla akademik alanda çalışanların ilgi alanına giren konu, uygulamada çalışanlar tarafından örneklere odaklanarak irdelenmiştir. Özellikle Maltepe Havağazı Fabrikası'nın yıkımı ve izlerinin silinmesinin ardından tartışılmaya başlanan endüstri mirası kavramı odağında koruma konusu daha fazla sayıda ve çoğunlukla uygulama alanında çalışanların yazdıkları makalelerle dergide yer almıştır. Aynı yıl dergi İzmir özel sayısını yayınlamış, ülkede ya da dünyada yaşananlarla paralel bir bakışla, ancak yerel dinamikleri de göz ardı etmeden kentin planlama ile ilişkili dinamikleri tartışılmıştır. Bu dönemde planlama ortamında İstanbul 1/100000 ölçekli Çevre Düzeni Planı üzerine tartışmalar sürdürülürken konunun dergideki makalelere konu edilmemesi dikkat çekicidir.

2007 yılında ise su kaynakları ve gelecekte yaşanacağı öngörülen su sıkıntısının planlama ile ilişkisini konu eden özel bir sayı yayınlanmış, bu sayıda günümüzün önemli sorunlarından biri olan su kaynaklarının korunmasına ilişkin yeni açılımlar tartışılmıştır. 2007'de planlama gündemine yön veren; Mortgage Yasası'nın kabul edilmesi, gecekondulaşmayı önleme ve gecekondu bölgelerini tasfiye etme yetkisinin TOKİ'ye verilmesi, sayıları artan kentsel dönüşüm projeleri ve orman arazisine inşa edildiği gerekçesi ile Acarkent Projesi gibi konulara yönelik tartışmaların dergideki makalelere konu edilmediği belirlenmiştir. Aynı şekilde 2003–2009 arasında da TOKİ'nin yetkilerine ve uygulamalarına ilişkin düzenlemeler de bu yıllarda makalelere konu edilmemiştir. Bu durum derginin kimi dönem ülkedeki planlama gündemini takip etmediğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

2008'de dergide planlama kavramına, kuramsal içeriğine ve geleceğine ilişkin tartışmaların makalelere konu edildiği ve bu konuların daha çok uygulama alanında çalışanlar tarafından irdelendiği belirlenmiştir. Bu yönelim TOKİ'nin yetkilerine ilişkin düzenlemelerin planlama alanının etkinliğine müdahale etmesinin ve bu durumun artık izlenebilmesinin dolaylı bir yansması olarak değerlendirilebilir. Öte yandan doğal çevrenin korunması, planlamanın bu konudaki etkinliği ve gücü; kentleşmenin doğal çevreye etkisi, ekolojik kentler, kentsel ısınma gibi çevre odaklı konular "koruma" başlığı altında değerlendirilmiş ve 2008'de derginin dosya konusu olarak seçilmiştir. Karadeniz'de meydana gelen sel sonrasında planlama hatalarının bu felaketlerin etkisini artırıcı yönü, sonuçları ve etkinliği dönemin gündem konularından biridir. Bunun yanı sıra kentsel dönüşüm uygulamaları, her zaman olduğu gibi, 2009'da da planlama gündemine yön veren unsurlardandır. Bu unsurlarla ilişkili olarak derginin 2009'da daha çok uygulamalar üzerine yoğunlaştığı; Antalya, Adana, Mersin gibi kentlerin gelişimlerinin planlama, koruma, ulaşım, lojistik, kentsel dönüşüm, kent tarihi üzerinden ve Şehir Plancıları Odası şubeleri ile uygulama alanında çalışanlar tarafından tartışıldığı özel bölümlere yer verdiği izlenmiştir.

Her geçen gün sayısı ve çeşitliliği artan planlama ve kentsel tasarım yarışmaları 2010–2011 yıllarında makalelerde sıkça konu edilmiş; kapsamı, değerlendirme süreci, mesleki katılım düzeyi, kentle ilişkileri ve uygulama süreçleri eleştirel bakış açısıyla tartışılmıştır. Kentsel dönüşüm projelerinin yanı sıra Taksim Meydanı gibi kentsel kamusal mekânlara ilişkin düzenleme önerilerinin gündeme gelmesi halkın kentsel tasarıma ilişkin bilinç düzeyini arttırmıştır. Ayrıca Kanal İstanbul Projesi, Allionoi'de baraj inşaatı ve İstanbul'a 3. Havalimanı gibi ekolojik sistemi etkileyen projelerin ve UNESCO'nun İstanbul'un tehlike altındaki dünya mirası listesine alınabileceği yönündeki açıklamalarının planlama ortamında tartışılması, dergide korumaya ilişkin yazıların yer alması ile karşılık bulmuştur. Bu dönemde yarışmalar hem uygulama, hem akademik alanda çalışanlar ta-

rafından makalelere konu edilirken, koruma daha çok akademik alanda çalışanların odaklandığı bir konu olarak dergide yer almıştır. Öte yandan İller Bankası'nın yıkılması, kurumun İbank Anonim Şirketi'ne dönüştürülmesi ve yetki dağılımındaki değişiklikler planlama ortamında tartışılmasına rağmen dergide yer almamış konular arasındadır. 2012'de AOÇ'de Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin inşa edilmesi ve Kentsel Dönüşüm Yasası ile tarihi çevreye ilişkin müdahale kapsamının genişletilmesi gibi konuların planlama ortamında uzun süre ve kapsamlı bir içerikle tartışılması dergide yer alan makalelere de yansımış, koruma dergide dosya konusu olarak belirlenmiştir.

2013 dergide konu çeşitliliğinin arttığı ve akademik alanda çalışan yazarlar tarafından hazırlanan makalelerin çoğunlukta olduğu bir dönemin başlangıcıdır. Bu dönemde Gezi Parkı'na müdahalelerin her ortamda tartışılması dergide koruma, çevre duyarlı planlama gibi konulara ağırlık veren yazıların yer alması ile karşılık bulmuş, katılımın bu süreçlere katkısını irdelenen araştırmalara yer verilmiştir. 2014 büyük ölçekli kentsel dönüşüm uygulamalarının sonuçlarının görülmeye başlandığı bir yıldır. Ayrıca Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nin kullanılmaya başlanması, orman alanlarında kısmi yapılaşmanın önünü açan yasal düzenlemeler dönemin planlama gündemini belirleyen diğer gelişmelerdir. Bu nedenle Planlama Dergisi'nde de bu dönemde çevre duyarlı planlamayı ve yasa eleştirisini konu eden makalelerin yer aldığı belirlenmiştir. Bunların yanı sıra 2014'te dergide; sosyal-mekânsal ayrışma ve soylulaştırma gibi kentsel dönüşüm uygulamalarının toplumsal boyutu ile ilgili konulara da rastlamak mümkündür. 2015' te ise dergide koruma, eko-belediyecilik, kentsel yeşil, çevresel adalet, çevre duyarlı planlama, kent tarihi gibi doğal ve kentsel çevrenin korunması sorunsalına odaklı yazıların yanı sıra yerel yönetimler ve imar sürecini yasalar çerçevesinde tartışan çalışmaların da yer aldığı dikkat çekmektedir.

2016; İstanbul, Ankara dışındaki kentlerde de kentsel dönüşüm uygulamalarının yoğunlaştığı bir dönemdir. 2016'da hızlanan Diyarbakır Sur içi kentsel dönüşüm çalışmaları bu uygulamalardan biri olarak farklı yönleriyle gündemde yer almıştır. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yerleşke alanından yol geçirilmesi projesi ve belediyenin tutumu bu dönemde planlama alanında tartışılan bir diğer konudur. Dergide bunun yansımaları yerel yönetim-planlama ilişkisini ve kentsel dönüşümü konu eden makalelerin de dergide yer alması şeklinde olmuştur.

AKM'nin yıkılarak yeniden inşa edilmesi projesi, İller Bankası binasının yıkılması gibi başta Ankara olmak üzere, ülkenin çeşitli kentlerinde Cumhuriyet dönemi yapılarına yönelik müdahaleler 2017'de planlama ortamında tartışılan konulardır. Bu yapıların Cumhuriyet dönemi modern mimarlık mirası kapsamında değerlendirilmesi, doğal değerler ve bunların korunması/korunamaması konusunda sürdürülen bu tartışmalar ve eleştiriler 2017'de dergiye yansımamış, dergide daha çok kentsel

dönüşüm uygulamalarının sosyal ve mekânsal sonuçlarına ilişkin yazılara yer verilmiştir. 2018'de Şehir Plancıları Odası planlamada kırsal alanlar ve bölge konulu 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 41. Kolokyumu ek sayısını çıkarmıştır. Kırsalın kent tarafından baskı altında olması, enerji, doğal değer ve yeşil alan potansiyelleri gibi konuları tartışan makalelerin yer aldığı bu sayı ile kolokyumda yer alan konu başlıkları daha geniş bir kitleye ulaştırılmıştır. Bu özel sayıdaki makaleler 2018'de dergide kırsal kalkınma konusunun ön plana çıkmasına neden olmuştur. Her şehirde Millet Bahçesi adı verilen yeşil alanların düzenlenmesi projesine yönelik eleştiriler ve imar affı (imar barışı) gibi konuların planlama ortamının gündeminde yer aldığı 2018'de dergide; 2013 sonrası izlenen konu çeşitliliğinin genel olarak devam ettiği izlenmektedir. 2019'da Salda Gölü'nün Özel Çevre Koruma Bölgesi ilan edilmesi, Karadeniz'de inşa edilen Hidroelektrik santraller ve Kanal İstanbul gibi ekolojik yapıyla ilişkili konular planlama gündeminde yer alırken; dergide endüstri mirası, kültürel peyzaj gibi tarihi çevreyle; yeşil koridor, sürdürülebilirlik, iklim değişikliği gibi doğal çevreyle ilişkili konulara vurgu yapan, koruma kavramı odaklı yazılara yer verilmiştir. Bunların dışında dergide; toplumsal sınıf kavramı ve kentsel mekân gibi konuların yanı sıra günümüz kentlerinin karşı karşıya kaldığı güvenlik, kullanılabilirlik gibi konulara yönelik farklı bakış açıları sunan; imar barışını ve kentsel dönüşümü riskli yapılar üzerinden afetlerle ilişkili olarak tartışan yazıların bulunduğu belirlenmiştir.

Çalışmanın odaklandığı 2003–2019 yılları arasında dergide yer alan makaleler genel bir bakış açısıyla irdelendiğinde konu dağılımındaki çeşitlilik ve öbekleşme dikkat çekmektedir. İncelenen süreçte belli dönemlerde, belli konuların öne çıktığını söylemek mümkündür. Bu kapsamda dergide; yere özgü değerleri korumayı ve yaşam kalitesini iyileştirmeyi içeren kentsel çevre politikaları bağlamında, “koruma” ve “kentsel dönüşüm” konulu makalelerin sayıca fazla olduğu belirlenmiştir (Tablo 2). Son yıllarda dünyada olduğu gibi Türkiye'de de demokrasi yaklaşımlarının tartışılması, iktidarların ve politikanın kentsel mekân üzerindeki etkinliğinin artması, kentsel mekâna yönelik her türlü müdahalenin kamuoyunda güçlü karşılıklar bularak tartışılmasına neden olmuştur. Bu tartışmaların yazılı basında, dergilerde ya da görsel yayın organlarında yer alması koruma ve kentsel dönüşüm kavramlarını gündeme getirmiş, konuya ilişkin farkındalığı arttırmıştır. Dolayısıyla gerek tarihi, gerekse kentsel çevrenin korunmasına yönelik tartışmaların konu edildiği makaleler derginin hemen hemen her yıl yayınlanan sayılarında yer almıştır. Özellikle korumaya ve kentsel dönüşüme ilişkin yasal düzenlemelerin ve tartışmalı uygulamaların gündeme geldiği dönemlerde bu konuların daha çok makalede konu edildiği dikkat çekmektedir. AKM, İller Bankası, AOÇ gibi Cumhuriyet Dönemi modern mimarlık mirası kapsamında yer alan bazı yapılara yönelik yıkım kararlarının alınması, politikanın bu kararların alınmasındaki etkinliği koruma yönündeki tartışmaları daha da yoğunlaştırarak, “koruma”yı planlama disiplinin odağına taşımış; uygulandığı alanlarda güçlü toplumsal dönüşümleri de beraberinde getiren

Tablo 2. 2003–2019 yılları arasında dergide yer alan makalelerin konu dağılımı

Makale Konuları	Makale sayısı
Koruma	48
Kentsel dönüşüm	31
Yarışmalar	22
Çevre duyarlı planlama	21
Su kaynakları ve planlama	20
Kırsal planlama	17
Yasa/Eleştiri	14
Kent örneği	13
Konut	12
Ulaşım	12
Kent tarihi	12
Afet	11
Ülke örneği	10
Planlama ve politika	10
Kentsel tasarım	9
Kent kimliği	9
Soylulaştırma	8
Mimari ve planlama	8
Yeni planlama yaklaşımları	8
Planlama eğitimi	8
Bölge planlama	8
Meslek insanı	8
Kentsel kamusal mekan	7
Erişilebilirlik	6
Sürdürülebilirlik	6
Planlama tarihi	6
Planlamada teknoloji	6

kentsel dönüşüm projeleri ise gerek planlama, gerek mimarlık gündemindeki yerini her zaman korumuştur. Başta İstanbul, Ankara gibi merkez şehirlerde olmak üzere, ülkenin dört bir yanında yürütülen pek çok kentsel dönüşüm projesi farklı yönleri ile incelenmiş, değerlendirilmiş ve planlama dergisinde yer almıştır.

Planlama Dergisi'nde yer alan makalelerin irdelediği bir diğer konu ise "yarışmalar" dır (Tablo 2). Türkiye'de 1950'li yıllardan itibaren çoğunlukla kentsel alanlara yönelik olarak düzenlenen yarışmalar (İdil, 2010: 56) yıldan yıla sayısal olarak artış göstermektedir. Özellikle son yıllarda artan iletişim olanakları, gelişen teknoloji ve küreselleşme dünyada planlama ve mimarlık alanındaki gelişmelerin takibini hızlandırmış; yeni eğilimler, yeni arayışlar hızla benimsenmeye ve kabul görmeye başlamıştır. Bununla beraber tasarımcı kimliğinin ön plana çıkarak markalaşmaya başlaması, yarışmaların da bunun için bir araç olarak görülmesi; nitelikli, estetik, kullanılabilir, yaşam kalitesini artıran bölgeler, kentler ve mekânlar yaratma isteği yarışmalara ilgiyi ve katılımı arttıran diğer gelişmeler olarak sıralanabilir. Bu süreçte yarışmaların içerikleri, katılan projeler ve ödül alan eserler makalelere konu edilmiş, olumlu ve olumsuz yönleriyle tartışılmıştır. 2004–2012 yılları arasında dergide yarışmalar için ayrı bir bölüm ayrılmış, derginin her sayısında periyodik olarak dönemin yarışmalarını tanıtıcı yazılara yer verilmiştir.

Tablo 3. Dergide yer alan makale yazarlarının mesleki çalışma alanına göre makale sayılarının dağılımı

	Akademik	Uygulama	ŞPO	Toplam
2003	32	10	7	49
2004	27	9	3	39
2005	32	18	8	58
2006	37	30	1	68
2007	15	9	7	31
2008	10	9	0	19
2009	15	11	3	29
2010	13	7	0	20
2011	8	3	1	11
2012	25	3	0	28
2013	18	2	0	20
2014	18	2	0	21
2015	17	2	0	20
2016	29	2	0	22
2017	24	2	0	27
2018	33	2	0	35
2019	20	2	0	22
Toplam	373	123	29	519

"Çevre duyarlı planlama", Planlama Dergisi'nde sıklıkla yer alan bir diğer konudur (Tablo 2)⁵. Türkiye'de bazı doğal sit alanlarının ve ormanların belli sınırlar çerçevesinde yapılaşmaya açılması yönünde kararların alınması, İstanbul'da üçüncü bir köprünün inşa edilmesi tartışmaları; öte yandan uluslararası boyutta küresel ısınma sorununun ortaya çıkması, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de çevre duyarlılığını arttırmış, çevre; fiziksel planlamanın kapsamı dahilinde, her dönem tartışılan bir konu haline gelmiştir. Dolayısıyla bu süreçte planlamanın çevre ile ilgili sorunlara çözüm üretme gücüne ve yetkisine sahip bir disiplin olarak etkinliğini arttırdığını söylemek mümkündür.

2003–2019 yılları arasında dergide yer alan makalelerin yazarlarının mesleki çalışma alanlarına göre dağılımı incelendiğinde her dönem akademide çalışan yazarların uygulamada çalışan yazarlardan daha fazla makale ile dergiye katkı sağladıkları izlenmiştir (Tablo 3). Şehir Plancıları Odası'nda çalışanların makale sayılarının oldukça düşük olduğu, var olan makalelerin ise daha çok yasalarla ilişkili eleştirileri konu ettikleri belirlenmiştir. İl özel sayılarında ise, o illerdeki şubelerde çalışanlar tarafından yazılan makale sayısının arttığı dikkat çekmektedir. Tablo 2'ye göre 2013 dergide yer alan makalelerin odaklandığı konuların çeşitlendiği ve aynı konunun farklı makalelerde irdeleme sıklığının azaldığı bir dönemdir. Oysa 2003–2013 yılları arasındaki sayılarda dergide daha çok gündeme ilişkin belli konulara odaklanıldığı ve aynı yıl içinde aynı konuya ilişkin farklı makalelere yer verildiği izlenmiştir. 2013'ten beri derginin yayın kurulunda yer alan Tuba İnal Çekiç kendisiyle gerçekleştirilen sözlü görüşmede bu durumu şu şekilde açıklamıştır;

⁵ Tabloda derginin aynı yıl içindeki sayılarında aynı konuyu beşten fazla kez irdeleyen makaleler yer almaktadır.

“2013 öncesinde kimi zaman çağrılı yazılara da yer verilmiş, derginin gündemi takip etmesi sağlanmıştır. 2013’te ise yayın kurulunun değişmesiyle beraber derginin yayın politikası “ulusal hakemli dergi” statüsüne alınmasını ve sonrasında çeşitli indekslerce taranmasını sağlayacak; gerek yayın, gerekse değerlendirme sürecine yönelik çeşitli teknik düzenlemelerle revize edilmiştir. Bu yaklaşımın nedeni planlama alanında yayın yapan indeksli akademik dergilerin oldukça az sayıda olması ve Oda’nın bu yöndeki eksikliği giderme sorumluluğu taşımasıdır. Dergiye gelen makaleler çoğunlukla tezlerden ya da araştırma projelerinden üretilmiş araştırma makaleleridir. Bu çalışmaların konuları, çoğunlukla güncel gelişmelerle ilişkili olarak belirleniyor. Dergiye gönderilen her yazı akademik yazım kurallarına uygunluk göstermesi halinde çift kör hakem sürecine alınarak değerlendiriliyor. Dolayısıyla farklı bir seçim kriteri ya da sisteme müdahale söz konusu değil, işleyen bir sistem var. Dolayısıyla makalelerin kabul oranı akademik yeterliliği ile ilişkilidir” (Tuba İnal Çekici, Nisan 2021, Sözlü görüşme).

Derginin makale konuları ve planlama ortamındaki gelişmeler paralel bir düzlemde okunduğunda, 2013 sonrasında gerek içerik, gerek çeşitlilik, gerekse yazar profili açısından bahsi geçen değişimi takip etmek mümkündür (Şekil 1). Bu değişim şüphesiz derginin vizyon ve misyonunun makale seçimindeki etkisini geri plana itmekte, daha özgür bir akademik yayın ortamı sunmaktadır.

Tablo 3’e göre derginin en yüksek sayıda makale yayınladığı yıl 2006, en az sayıda makale yayınladığı yıl 2011’dir. 2006’da İzmir ve kentsel dönüşüm gibi konu odaklı sayıların çıkarılması makale sayısının fazla olmasına (68), 2011’de ise sadece iki sayının birleştirildiği tek bir sayının çıkarılması ise makale sayısının az olmasına (11) neden olmuştur. 2006’da uygulama ve akademik alanda çalışan yazarlar birbirlerine çok yakın sayıda makale ile dergiye katkı sağlamışlardır. 2013 yılından itibaren ise uygulamada çalışan yazarların makale sayılarında belirgin bir düşüşün söz konusu olduğunu söylemek mümkündür. Bu durumun derginin akademik statüsünün güçlendirilmesi ve beraberinde yayınlanmak üzere gönderilen araştırma makalesi sayısının artması sonucu gerçekleştiğini söylemek mümkündür.

5. Sonuç

Sürekli değişen, gelişen ve bu süreçte doğrusal bir güzergâh izlemeyen, karmaşık sistemler olarak kentler sadece yapıardan, yollardan ve açık alanlardan ibaret değildir. Toplumsal boyutu, insanla ilişkisi onu var eden en önemli unsurdur. Bu durum, fiziksel planlamayı sadece mekânsal düzen öneren bir disiplin olmanın ötesine; toplumla, insanla ilişkili; ihtiyaçların ve gereksinimlerin yönlendirdiği; sanat tarihinden, sosyolojiye uzanan pek çok alanla ilişkili, çok yönlü bir boyuta taşımaktadır. 13 yıllık bir dönemde Türkiye’de planlama gündemini ve değişen kapsamını paralel bir düzlemde takip etmeye niyetlenen bu çalışmada elde edilen bulgular da genel olarak bu görüşü destekler niteliktedir.

Çalışma sonuçlarına göre Türkiye’de fiziki planlamaya yönelik uygulamalarda ve tartışılan konularda genel olarak siyaset ve ideolojiler belirleyici konumdadır. Yasal düzenlemelerle ve tartışmalı uygulamalarla gündeme gelen bu etki, yerel yönetimlerden merkezi yönetime kadar uzanan yönetim sisteminin her kademesinde planlamayı erkin kendi ideolojisini yansıtmaya aracı konumuna getirmiştir. Dergideki makale konularında da çoğu zaman bu uygulamaların dolaylı ya da dolaysız etkileri takip edilebilmektedir. Ancak bu yansıma her zaman paralel bir süreçte gerçekleşmemekte, kimi zaman derginin sonraki sayılarında ve uygulamaların toplumsal, mekânsal, kültürel ve çevresel sonuçları üzerinden irdelenmektedir. Bunun nedenini makalelerin değerlendirme ve düzeltme aşamalarının uzun sürmesiyle ilişkilendirmek mümkün olmakla beraber, planlama uygulamalarının sonuçlarının belli bir sürecinin sonucunda ortaya çıkmasının da etkili olduğu belirtilmelidir.

Dergi çeşitli indekslerce taranmaya başladığı 2013 yılına kadar daha çok uygulama odaklı ve gündemi takip eden bir içerikle yayınlanmıştır. Her ne kadar her zaman akademik alanda çalışan makale yazarı sayısı uygulama alanında çalışandan fazla olsa da, bu yıllarda uygulama alanında çalışan yazar sayısı azımsanamayacak boyuttadır. Ancak 2013’ten itibaren derginin akademik yayın olma statüsünün güçlendirilmesiyle uygulama alanında çalışan yazarların yazdığı makale sayısı belirgin şekilde azalmıştır. Bu süreçte dergide yer alan makale konularının da çeşitlendiği izlenmiştir. Ama bu çeşitlilik derginin bu yıllarda gündemi takip etmediği şeklinde yorumlanmamalıdır. Çünkü 2013’ten itibaren daha detaylı alt başlıklarla, yeni analiz yöntemlerini kullanarak ve akademik bakışla hazırlanan makalelerin çoğunun dolaylı da olsa gündemle ilişkili oldukları belirlenmiştir. Bu durum akademik çalışmaların, içinde yaşadığımız toplumun bir ürünü olmasıyla ve planlamanın çok boyutlu yapısıyla ilişkilidir. Çünkü planlama toplum, ekonomi, mekân ve çevre arasında gidip gelen çoklu bir içerik sergilemekte; planlamanın amaçları ise artık yerele dönük, yaşanan yerin özelliklerine duyarlı, yaşamın her alanına ilişkin düzenlemelerle etkileşim içinde belirlenmektedir. Bu yönüyle de bir anlamda yaşam çevrelerimizin giderek sağlıksızlaşmasını, niteliksizleşmesini, kimliksizleşmesini, doğal ve kültürel değerlerimizin zarar görmesini önlenmenin “aracı” konumundadır. Bu yönelim göstermektedir ki planlama son 13 yılda da yine başrodedir ve Planlama Dergisi ülke gündemini etkileyen ya da ülke gündeminden etkilenen makale konularıyla; akademik yaklaşımları da arkasına alarak sadece mekânsal sorunların çözümünde değil, toplumla ilgili pek çok sorunun çözümünde etkin rol oynayacaktır. Üstelik derginin bu konudaki etkinliğinin ve gündemi yönlendirme kapasitesinin artırılması da mümkündür. Türkiye’nin en uzun soluklu ve çok paydaşlı/akademik kimlikli planlama dergisi olması ve Şehir Plancıları Odası gibi bir meslek örgütünün yayın organı olması nedeniyle dergi bu açılım için gerekli akademik ve mesleki yetkinliğe sahiptir. Güncel konuların tekil olarak ele alındığı özel sayıların hazırlanması, gündeme ilişkin konuların

dergi içeriğine paralel bir bakışla tartışıldığı dijital platformların oluşturulması vb. derginin etkinliğini iletişim teknolojisindeki gelişmeler paralelinde çeşitlendirilebilecek önerilerden sadece birkaçı olarak sıralanabilir.

Son söz olarak belirtmek gerekir ki; tüm bu genel değerlendirmelere olanak sağlayan, planlamayı toplumsal dinamiklerle ilişki bir düzlemde irdeleyen çalışmanın, elbette farklı içeriklerle ve farklı önceliklerle gerçekleştirilmesi mümkündür. Örneğin çalışmanın odaklandığı zaman aralığı daraltılarak meta analizi gibi daha teknik yöntemlerin kullanılmasına elverişli hale getirilebilir. Böylece oldukça geniş bir içeriğe sahip çalışmada farklı ilişki düzeyleri üzerinden farklı sonuçlara ulaşılabılır. Öte yandan çalışmada 2013 öncesinde dergide yer alan makalelerin seçim kriterlerine ilişkin kapsamlı bilgiye ulaşılamaması ve bu nedenle o dönemde derginin vizyonunun ve misyonunun makalelerin dergide yayınlanmasında ne derece etkili olduğunun belirlenememesi belki de çalışmada sorgulanması gereken en önemli eksikliklerdir. Çalışmanın oldukça geniş bir zaman aralığına odaklanmasıyla ilişkili bu eksiklik, sonraki çalışmalarda giderilebilir, yeni bakış açılarıyla ve yeni yöntemlerle konu yeniden irdelenebilir. Çünkü Planlama Dergisi, yazının başında vurgulanan tüm özelliklerinin yanı sıra Türkiye'de fiziki planlama'nın gündemine ilişkin içeriğiyle önemli bir arşiv niteliğindedir. Sahip olduğu bu özelliklerle yöntem, odak ve sınırları farklılaşsa da pek çok araştırmaya konu olabilecek bir potansiyel sunmaktadır.

Kaynaklar

- Adams, D. (1995). *Urban Planning and the Development Process*. London: UCL Press.
- Aykaç, P. (2009). Tarihi Çevre Koruma ve Planlama. Dosya: Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar. 14(1), 2-5.
- Bademli, R.R. (1996). CP 542 Urban Design and Planning Process: Ders Notları. ODTÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü. Ankara
- Balaban, O. (2011). İnşaat Neyin Lokomotif? Birikim. 270, 19-26.
- Batuman, B. (2019). Kentin Suretleri Mekân ve Görsel Politika. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2011). Modern Türkiye'de Sanat ve Mimarî: Cumhuriyet Dönemi. Reşat Kasaba (Ed.). Türkiye Tarihi Modern Dünyada Türkiye 1839-2010 içinde (s.451-508). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Çekül (2010). Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensel Koruma Bilincinin Gelişim Süreci. İstanbul: Stil Matbaacılık.
- Çiriş, S. (2017). Kentsel Planlamada Paradigma Değişiminin Bir Ürünü: "Direnci Ulaştırma" ve İstanbul Kenti Üzerine İnceleme, 12. Ulaştırma Kongresi (Ulaştırma Politikaları), 24-26 Mayıs, Bildiriler Kitabı içinde (s.147-156). Adana. <https://app.box.com/s/a0qogia75vo3wbh3yj2vexikgl2r1goy>.
- Diñçer, İ. (2010). Türkiye'de 1980 Sonrası Yapısal Dönüşümün Mekânsal İzlerine Bir Örnek: Yenileme Alanları. Mimarlık. 352. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=366&RecID=2323#>
- Ersoy, M. (2012). Planlama Kuramına Giriş. Melih Ersoy (Ed.), Kentsel Planlama Kuramları içinde (s.9-33). Ankara: İmge Kitapevi.
- Gezim, G. ve Kiper, H.P. (2016). Türkiye'nin Seksen Yıllık Kent Planlama Serüveninde Son Otuz Yılın Değerlendirilmesi- İller Bankası Deneyimleri, 80 Sonrası Mekân ve Planlama içinde (3-20), Ankara: Gazi Üniversitesi Mimarlık Mühendislik Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü. http://webftp.gazi.edu.tr/mimarlik/80sonrasimekanveplanlama_ekitap.pdf.
- Giritlioğlu, P. P. ve Özden, K. (2020). Kentsel Adalet Ekseninde İmar Afı: İmar Barışı Üzerine Bir Değerlendirme. Prof. Dr. Necla Giritlioğlu'na Armağan içinde (s.255-283). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Görgülü, Z. ve Görgülü T. (2009). Türkiye'de Planlamanın Son 10 Yılı. Planlama ve Mimarlık Alanının Son On Yılı Sempozyumu, Haziran, Bildiriler Kitabı içinde (s.297-305). Ankara: Mûka Matbaası.
- Günay, B. (2012). Planlama Kuramı ve Kentsel Planlama Eğitimi. Melih Ersoy (Ed.), Kentsel Planlama Kuramları içinde (319-380). Ankara: İmge Kitapevi.
- Günaydın, B. (2015). Kentsel Dönüşümün Öncülü ve Ardılı Olarak Göç: Zeytinburnu Sümer Mahallesi Örneği. Göç Araştırmaları Dergisi, 1(2), 84-111.
- Gür, M. (2012). Kimlik Sorunu: TOKİ Konutları. 6. Ulusal Çatı Cephe Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde (s.185-192). Bursa.
- İdil, B. (2010). Planlama ve Kentsel Tasarım Yarışmaları, Planlama Dergisi, 50 (3/4), 55-60.
- Karadağ, A., Mirioğlu, G. (2011). Türkiye'de Kentsel Dönüşüm Politikaları ve Uygulamaları Üzerine Coğrafi Değerlendirmeler: İzmir Örneği. Ege Coğrafya Dergisi. 20 (2), 41-57.
- Karaibrahimoğlu S. (2014). Modernizm Bağlamında 2000'li Yıllarda Türkiye Mimarlığı; Ulusal Mimarlık Sergileri Üzerinden Bir Değerlendirme. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Trabzon.
- Karaman, E. (2013). İstanbul'da Kent Planlama: 2000'lerde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Örneği. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

- Keleş, R. (2006), Kentleşme Politikası. Ankara: İmge Kitapevi (İlk baskı 1984).
- Keyman, F., (2007). Türkiye'de İyi Toplum Yönetimi ve Demokratikleşme. Aydınlanma Sempozyumu, Mayıs, Bildiriler Kitabı içinde (s.170-179). İstanbul.
- Levent, T. ve Levent, Y.S. (2011). Küreselleşme, Mekânsal Planlama Yaklaşımlarındaki Değişme ve Kamu Yararı. Toplum ve Demokrasi, 5(11), 53-74.
- Meşhur, M.Ç.(2008). Planlama Geleneği Olan Kentten Planlama Tartışmasını Unutan Kente... Planlama Dergisi. 44(3). 33-39.
- Sarı, V.İ., Yener, İ.N. ve İnan, Ö. (2018). Mekânsal Planlama Sistemine İlişkin Değerlendirme Raporu. Ankara: T.C. Kalkınma Bakanlığı.
- Sarıkaya Levent, Y. (2009). Tarihi Çevre Koruma Mevzuatına Genel Bir Bakış, Dosya: Tarihi Çevrede Koruma: Yaklaşımlar, Uygulamalar, 14(1), 62-68.
- Sönmez, M.R. (2014). Mevcut Planlama Sistemindeki Parçalanmışlık ve Belirsizlikler bir Yönetimle Giderilebilir mi?. Mimarlık. 379. <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=393&RecID=3466>
- Tekeli, İ. (2009). Modernizm, Modernite ve Türkiye'nin Kent Planlama Tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tekeli, İ. (2010). Bir Modernleşme Projesi Olarak Türkiye'de Kent Planlaması. Sibel Bozdoğan ve Reşat Kasaba (Ed.). Türkiye'de Modernleşme ve Modern Kimlik içinde (s.155-172). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tezer, S.T. (2015). Şehir Plancısının Gözünden, Küreselleşen İstanbul'da Planlama Kurumunun ve Şehir Plancısının Değişen Rolü, 6. Kentsel ve Bölgesel Araştırmalar Ağı Sempozyumu Bildiriler Kitabı içinde (s.227-240), İzmir.
- URL 1 http://planlamadergisi.org/Default.aspx?s=dergi_hakkinda, Erişim tarihi:1 Mart 2020
- URL 2 http://www.spo.org.tr/yayinlar/dergi_listele.php?sr=1&dergi=3&1=1, Erişim tarihi: 3 Mart 2020
- Yakut, M.E, Ceylan, M.A. (2019). Diyarbakır Suriçi Kentsel Dönüşüm Projesinin Nüfus Ve Yerleşmeye Etkilerine Coğrafi Bir Bakış,,Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 12(63), 386-398.
- Zorlu, F. ve Söğüt, İ. (2019). Türkiye'de 1980 Sonrası Dönemde Kentsel Planlama Pratiğinin Dönüşümü: Adana Örneği. İdealkent. 28(10). 1158-1183.